

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА

В статье определены основные факторы воздействия на процесс социализации молодежи. Проанализированы взаимосвязи данного процесса с трансформационными изменениями общества. Очерчена модель соединения личных и общественных интересов в этом процессе.

This article determines the main factors of influence upon the process of the youth socialization. The analysis of this process connection with the society's transformational changes is provided. Also it draws up the model of the private and public interests connection within such a process.

Аналіз сукупності проблем, що виникають у зв'язку з реалізацією завдань трансформації українського суспільства, потребує врахування позицій різних соціальних груп та категорій населення, їх налаштованості на підтримку змін, їх ставлення до реформаційних процесів. Важливим аспектом такого аналізу є з'ясування позицій та настроїв молодого покоління – дітей та молоді, що складають близько 36 % в загальній кількості населення.

Проблеми молоді достатньо активно розробляються в політологічних дослідженнях України, зокрема в роботах таких авторів як Г. Гончарук, Л. Волинець, Н. Гедікова, Л. Лясота, В. Ярошенко та багатьох інших.

Разом з тим, цілий ряд питань залишаються недостатньо вивченими. Зокрема це стосується впливу ціннісних орієнтацій на політичну поведінку молоді, факторів зміни пріоритетів між особистісним та суспільним тощо.

Тож звернемо увагу на ці питання, використовуючи в якості базового фону результати регіонального моніторингу орієнтацій молоді, що навчається.

Кожна вікова група молодіжного середовища має свої специфічні проблеми, що стимулюють, або навпаки стримують її соціальну активність. Але існують і найбільш узагальнені, які визначають значною мірою тенденції участі молоді в загально-суспільних справах.

Загальноновживане визначення категорії молодь ґрунтується на нормативному її визначенні, під яке підпадають юнаки та дівчата

до 35 років. Саме таке вікове обмеження використовується в законодавстві України з 2004 року. Раніше воно було трохи нижчим, обмежуючись 28 роками. Нинішня вікова межа наближена до світових стандартів.

Поглянемо на найбільш складні і болючі проблеми, з якими стикається молодь на сучасному етапі розвитку нашої держави і суспільства. Ці проблеми носять як економічний так і морально-духовний характер.

Зокрема, навіть у докризовий період значною була частка молоді серед безробітних. В середньому вона складає до 40 %. Тим більше ускладнюється ситуація в умовах фінансово-економічної кризи.

Адже в більшості сфер зайнятості існує потреба в досвіді роботи, чого молоде покоління ще не має. Тому гарантії першого робочого місця – це надзвичайно складна проблема.

Крім того непростим економічним показником виступає розмір заробітної плати. Знову ж таки, за відсутності належного кваліфікаційного рівня і трудового стажу заробітна плата молоді складає приблизно 60 % середнього рівня цього показника. До того ж вона нерідко менша офіційного прожиткового мінімуму, визначеного законодавчо для вікової групи 18 літніх. І це при тому, що у 36 % вибір професії диктується очікуванням високих прибутків. Це породжує незадоволення існуючою в країні ситуацією, і може мати подвійні прояви. Йдеться або про повне розчарування у можливостях чесною працею задовольняти свої потреби. А це стає підґрунтям асоціальної, неправомірної поведінки частини молоді. В результаті маємо 52 % серед засуджених – представників молоді.

З іншого боку, ми спостерігаємо максимальну активність, спрямовану на підвищення статусу через набуття другої спеціальності, перекваліфікацію, підвищення кваліфікації тощо. Сьогодні 80 % випускників шкіл орієнтовані на продовження навчання.

Тобто, формуються на такому непростому економічному підґрунті зовсім різні соціально-психологічні і соціально-культурні типи. Включення їх в суспільні процеси призводить в одному випадку до прискорення реформаційних тенденцій на засадах набуття нових знань та навичок. А щодо інших, то їх наявність набуває руйнівного значення для всієї системи суспільства.

Крім того, нинішня непроста ситуація призвела до зміни ціннісних пріоритетів. Для абсолютної більшості молоді сьогодні

найважливішими є цінності мікрорівня – сім'я, здоров'я, друзі та матеріальні статки. І лише близько 5 % на перше місце в шкалі цінностей виводять інтереси суспільства. Правда останнє не є зовсім однозначним свідченням зниження інтересу молоді до суспільнозначущих справ. Адже 36 % пов'язують своє майбутнє саме з Україною, що означає певне місце, що відводиться державі в житті окремої молоді людини. І визначаючи таке місце держави молодь в такий спосіб демонструє свою зацікавленість в її розвитку.

Сподівання на державу пов'язані і з попередньо набутих соціальним досвідом людини, зокрема у дитинстві та підлітковому віці.

Той факт, що в Україні понад 100 тис. дітей-сиріт, наприклад, може слугувати підставою для тісного зв'язку між усвідомленням молоді людиною своєї прямої залежності від держави і надто гіпертрофованих сподівань на державу та очікувань від державного патронату. Це може знижувати власну ініціативу щодо набуття певного соціального статусу.

З іншого боку, отримуючи державну підтримку ці люди можуть стати базою для активної участі у розбудові держави, повертаючи свого роду борг. Якщо ж, в свою чергу, держава не належним чином реалізує гарантії прав дітей-сиріт, це може спричинити до напружених стосунків з частиною цих дітей на шляху їх подальшої соціалізації та перетворення їх у невід'ємну складову соціуму. Замість толерантності ми можемо отримати конфронтацію щодо державних інституцій та процесів в рамках реалізації державних стратегій. На цьому ґрунті формуються контркультури, що виступають руйнівним фактором щодо суспільного життя.

Чи фактор дитячої безпритульності, соціального сирітства, дітей з неблагополучних сімей. Адже близько 30 тис. дітей шкільного віку за офіційною статистикою сьогодні не відвідують школу. Ця категорія, переходячи з вікової групи дітей та підлітків на наступний рівень, не спроможна адаптуватись до правових та соціальних норм дорослого життя, продукуючи і в подальшому всі недоліки та негаразди попереднього етапу свого життя. Наприклад, на початок 2009 року реєстр служби у справах дітей Одеської області налічував понад 4,5 тис. тих, хто в той чи інший спосіб виявив асоціальну поведінку. Яке найближче майбутнє очікує їх?

Непростою проблемою стала нині для України і ситуація щодо дітей, чії батьки працюють за кордоном. Економічно ці діти забезпечені, що розглядається батьками як гарантія їх майбут-

нього. Але морально-психологічні чинники нерідко спрацьовують проти такої світлої перспективи. Без батьківського догляду і поза межами державної опіки частина цих дітей теж опиняється на хибному шляху, адаптуючись до норм вуличних субкультур, а то й прямих контркультур. Чи стануть вони зацікавленими в перспективах державного розвитку? Невипадково до 40 % підлітків наголошують при опитуваннях, що хотіли б жити в іншій країні. А це зменшує соціальну базу реформ, стримує перспективний розвиток. Тому над такими питаннями щодо молоді слід серйозно замислюватись, розробляючи державну політику. Підставами для оптимістичних прогнозів може слугувати те, що іноді формальні прояви і фактичний зміст відносин не співпадають. Існує протиріччя між ставленням молоді до соціалізованого буття і реальною політичною поведінкою. Так, відповідаючи на питання чи хотіли б молоді люди приймати участь в політичному житті країни 40 % відповідає позитивно, хоч і не дуже розуміючи і уявляючи собі форми такої участі. Наприклад, 18 % хотіли б бути депутатами, при цьому лише 8 % готові працювати в політичних організаціях (партіях), що за умов функціонування пропорційної виборчої системи практично неможливо. Тобто, існує значний потенціал піднесення ролі молоді в політичному реформуванні суспільства через впливи на зміст та рівень процесу її соціалізації.

Певною мірою потребує корекції і спрямування молоді щодо участі у перетвореннях конкретних життєвих сфер. Зокрема це стає очевидним стосовно привабливості окремих сфер зайнятості. Більшість молоді на перше місце виводить сферу бізнесу як сферу своїх прикладних інтересів. При цьому йдеться не просто про рядову участь в бізнесових процесах, а про керівні важелі. Вже на рівні випускників шкіл 48 % воліли б бачити себе власниками підприємств, а не менеджерами. Найменш привабливими для молоді виявились виробнича сфера і сільське господарство. А саме в цих галузях відчувається нестача молодих кадрів, що не сприяє оновленню і прогресу. Тут трудова мотивація молоді надзвичайно слабка, що стримує реформування цих важливих в цілому для суспільства галузей. Це ще раз підтверджує необхідність ліквідації деформацій в процесі соціалізації молоді, продиктованих сукупністю економічних, політичних, культурних та духовних чинників, що склалися в суспільстві на його перехідному етапі розвитку.

Подібні складнощі мають враховуватись при розробці молодіжної політики зокрема та державних стратегій в цілому.

Вирішуючи економічні, соціальні, культурні проблеми молоді як специфічної демографічної категорії, дотримуючись громадянських і політичних прав молоді, ми таким чином формуємо у неї ціннісні орієнтації, що відповідають цілям і інтересам національної держави та всього українського суспільства, а також узгоджуються з сучасним розумінням загальнолюдських цінностей.

Така орієнтація молоді стимулює її безпосередню участь в державній політиці реформ, перетворює молодь в активний політичний ресурс суспільства. Цьому сприятиме достатньо чітке формування державних пріоритетів у внутрішній і зовнішній політиці, доступних для розуміння, обґрунтованих наявними суспільними ресурсами, з ясним баченням перспективи.

Потенційні можливості молоді мають бути використані як заради неї самої так і для процвітання суспільства і держави в цілому. Особистісні і суспільні інтереси мають узгоджуватись для досягнення оптимальної моделі соціалізації сучасної молоді. В свою чергу подібна модель створює дієве підґрунтя активної політичної участі молоді в трансформаційних перетвореннях всіх сфер життя України.

Підтвердженням значних потенційних можливостей такої соціальної активності молоді виступають існуючі форми її безпосередньої участі у суспільному житті. Це різноманітні за спрямованістю молодіжні організації та рухи, молодіжні парламенти, молодіжні аналоги керівних структур місцевого та регіонального рівня тощо. Очевидною є також молодіжна складова ряду політичних сил, включених до політичного процесу сучасної України, а також залучення молоді до різноманітних політичних та соціально-протестних акцій. Все це підтверджує висновок щодо широких можливостей через впливи на процес соціалізації збільшувати рівень зацікавленості молоді в трансформації суспільства. І саме з цим безпосередньо пов'язані перспективи подальшого розвитку України на шляху демократичних перетворень. Стратегії і ініціативи щодо державного і суспільного розвитку мають спиратись на молодіжний ресурс, пропонуючи молоді належне місце не лише на рівні споживачів, а й творців соціального продукту на загальнодержавному, регіональному, місцевому чи галузевому рівнях.

Вдосконалення шляхів і механізмів соціалізації в такий спосіб перетворюється у чинник прискореної адаптації молоді до сучасного соціального середовища та до засвоєння нею принципів і норм функціонування цього середовища. А це стимулює зацікавленість самої молоді в своїй безпосередній та активній участі у всіх перетвореннях, які відбуваються в державі та суспільстві. Тож через соціалізацію ми створюємо умови ефективних суспільних реформ, перетворюючи молодь в їх рушійну силу. Адже активна участь сприятиме як реалізації власних інтересів молоді так і зростаючих суспільних потреб. Подібне поєднання – шлях до максимальної ефективності і результативності суспільних змін.

Література:

1. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993, № 2998-ХІІ // <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15.12.1992, № 2859-ХІІ // <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Ціннісні орієнтації учнівської молоді. – Соціологічний бюлетень. – Одеса, 2008. – Вип. 81.

Витман К. М., ОНЮА

ДЕРЖАВНА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ЧЕРГОВА СПРОБА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

В статтє анализируєтсє проєкт закона «О концепции государственной этнонациональной политики Украины», исследуєтсє место и роль Концепции в правовой системе Украины.

The project of the bill «About the concept of the state ethno-national policy of Ukraine» is analyzed in this article. The place and the role of the Concept in the legal system of Ukraine is also researched by the author.

Етнонаціональна політика України полягає здебільшого в усуненні держави від регулювання етнонаціональних відносин. Українське законодавство в цій сфері застаріле і не відповідає реаліям. Етнонаціональні питання в Україні стають об'єктами політичної боротьби, тому їх волю оминати законодавці. Оскільки ці питання політизуються переважно під час чергових виборів, то до прийняття цілісного узгодженого документа, що визначав би